

Cliëntenparticipatie: wat is nieuw?

Met die titel heeft het Basisberaad Rijnmond op 12 oktober een congres georganiseerd ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan. Basisberaad zet zich in om de positie van gebruikers van de geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en maatschappelijke opvang te versterken en hun belangen te behartigen, zowel individueel als collectief. Op het congres staat de vraag centraal waar het Basisberaad als regionale cliëntenorganisatie na 25 jaar voor staat en wordt er gekeken naar de toekomst: waar gaat het Basisberaad naar toe?

De locatie waar het jubileumcongres zich afspeelt is het Bibliotheektheater in het centrum van Rotterdam. De sfeer is informeel en gezellig. Er zijn veel bezoekers vanuit de eigen doelgroep, maar ook hulpverleners en politici. De dag wordt op geheel eigen wijze gepresenteerd door Jaap Meeuwssen, directeur van het Basisberaad Rijnmond. In het eerste gedeelte van het congres staat centraal waar het Basisberaad nu voor staat. Een aantal 'producten' en 'projecten' van het Basisberaad presenteren zich.

Eerste deel: het Basisberaad nu

De spits wordt afgebeten door Bert Euser, voorzitter van het Basisberaad Rijnmond. Bert Euser spreekt goede hoop uit voor de toekomst, een toekomst die toch onzekerheid met zich meebrengt. Door veranderende subsidieregelingen, de overgang naar financiering via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning in 2007, moeten cliënten-, patiënten en consumentenorganisaties meer productgericht gaan werken. Toch blijft de collectieve belangenbehartiging de kernactiviteit van het Basisberaad. Op het congres wil het Basisberaad graag naar buiten treden om te laten zien waar ze voor staat.

Twee vaste deelnemers (Miny Warman en Jan de Haas) vertellen over de Plenaire Vergadering. De Plenaire Vergadering is het oudste onderdeel van het Basisberaad en is van oorsprong de spil van de organisatie. Maandelijks komen cliënten, hulpverleners en familieleden bijeen om

relevante ontwikkelingen en thema's te bespreken rond de geestelijke gezondheidszorg. Het Basisberaad is ontstaan uit actiegroepen, waarin kritische hulpverleners zich begin jaren tachtig hadden georganiseerd. Het hedendaagse Basisberaad is als regionale cliëntenorganisatie een volwaardige gesprekspartner van instellingen en gemeente. De Plenaire Vergadering bestaat tegenwoordig voornamelijk uit cliënten. Het kritische geluid is binnen de Plenaire Vergadering nog steeds goed te horen. Ernest Smit en Martin Luycx presenteren de projecten Denkraam en GGzplaza. Beide projecten zijn ontstaan uit de samenwerking tussen cliëntenraden in de regio Rijnmond en Basisberaad, met als doel informatievoorziening vanuit

Bert Euser

cliëntenperspectief. Denkraam is de 'klantenkrant', GGzplaza de 'website' beide zijn projecten voor en door cliënten. Het derde project rond informatievoorziening (Clip) presenteert zich later deze dag. Via een zelfgebouwde website klikken de heren door de geschiedenis van de

projecten heen. Denkraam bracht haar eerste uitgave uit in december 2002, GGzplaza ging september 2003 van start. Intussen werken Denkraam en GGzplaza intensief samen. Zowel Denkraam als GGzplaza is volledig cliëntgestuurd: medewerkers en vrijwilligers hebben allen ervaring met de geestelijke gezondheidszorg, maatschappelijke opvang of verslavingszorg.

Vanuit Clip (Cliënten informatiepunt) is Helena Kats aan het woord. Helena Kats is initiatiefneemster van Steunpunt Schuldpreventie. Ze interviewt betrokken medewerkers en vrijwilligers die niets vermoedend in de zaal zitten, waarmee ze inspeelt op de gemoedelijke en ontspannen sfeer van de dag. Clip is het derde project rond informatievoorziening vanuit cliëntenperspectief, van de samenwerkende cliëntenraden Rijnmond en Basisberaad en is de 'informatiewinkel'. In de zomer 2005 is tijdens de Plenaire Vergadering aangebracht dat mensen uit 'de doelgroep' te maken krijgen met (dreigende) schuldsanering en bewindvoering, terwijl er voor weinig aandacht is voor het voorkómen van schuldsanering. Het idee voor het opzetten van een steunpunt schuldpreventie is aangedragen en ondergebracht bij Clip.

Het eerste gedeelte wordt afgesloten met een toneelstukje: 'wie van de drie'. Drie hulpverleners worden uit de zaal

Astrid van Bruggen

gehaald, en krijgen vragen over wie en wat de ideale hulpverlener is. Twee van de drie personen blijken ondersteuner te zijn van een cliëntenraad, maar dat maakt voor de zaal niks uit: die amuseert zich wel. De 'hulpverlener' die een lege fles heeft meegenomen, blijkt de ideale hulpverlener te zijn.

Tweede deel: de toekomst van cliëntenparticipatie

Na de pauze richt het congres zich op de toekomst van cliëntenparticipatie. De afgelopen jaren zijn door cliëntenorganisaties verschillende cursussen ontwikkeld waarin ervaringsdeskundigheid centraal staat. Astrid van Bruggen pre-

Denkraam presentatie

senteert de verschillende cursussen die vanuit het Basisberaad in de regio Rijnmond zijn opgezet: 'Werken met eigen ervaring' (in samenwerking met stichting Rehabilitatie '92) en 'Cliënten trainen hulpverleners'. In beide cursussen staat de ervaringen van cliënten centraal. Beide cursussen zijn ontwikkeld door cliënten en worden gegeven door cliënten (ervaringsdeskundigen). Doel van de cursus 'werken met eigen ervaring' is: de eigen ervaringen in het kader van herstellen te leren gebruiken in activiteiten met en voor cliënten. 'Cliënten trainen hulpverleners' richt zich op de hulpverlening en het kennis te nemen van de leefwereld van cliënten zoals die door henzelf wordt benoemd. De trainers vertellen iets over zichzelf, over de keuzes die ze maken, over de manier waarop zijzelf met psychische en verslavingsproblemen omgaan en welke eigen oplossingen ze hebben gevonden. Ook vertellen zij hoe de hulpverlening ervaren wordt en welke betekenis die heeft in hun leven. Beide cursussen zijn goed ontvangen en worden nu door het hele land gegeven. Het Basisberaad zet zich ook in voor nieuwe vormen van cliëntenparticipatie. Mentaal Beter is een netwerk van zelfstandig gevestigde praktijken van psychologen, psychotherapeuten, (ortho-)pedagogen en psychiaters. Het Basisberaad ontwikkelt met Mentaal Beter een vorm voor cliëntenparticipatie. René Kragten en Robert van der Krogt zijn het afgelopen jaar bezig geweest om dit vorm te geven. Een cliëntenraad, zoals bij instellingen gebruikelijk, is in de vrijgevestigde praktijken niet goed mogelijk. Er wordt gekeken naar andere vormen van cliëntenparticipatie, zoals een website en interviews. Ed van Hoorn sluit de dag af met een bijdrage over de toekomst van cliëntenparticipatie. Heeft het Basisberaad over 25 jaar nog bestaansrecht? De bijdrage brengt nogal discussie met zich mee. De voordracht van Ed van Hoorn is integraal opgenomen in Denkraam.

Tekst: Bas van Bellen

Fotografie: Jan B Burger en Michiel van Gog

Dames en Heren, heeft het basisberaad Rijnmond na 25 jaar nog steeds een mooie toekomst voor zich?

Wie iets over de toekomst van het basisberaad Rijnmond wil zeggen moet iets zeggen over de toekomst van de cliëntenbeweging in Nederland, en wie iets over de toekomst van die beweging wil zeggen, moet iets over haar verleden, over haar geschiedenis zeggen. En dan bent u bij mij aan het goede adres, ik loop al even lang mee in deze beweging als het Basisberaad, nl. namelijk 25 jaar. Dat ik al zolang meeloop is geen verdienste hoor, het is het enige wat ik kan, ik heb wel eens wat anders geprobeerd, maar dat was geen succes. Sinds een jaar of vier werk ik nu bij het IGPB, een klein onderzoeks- en ontwikkelingsbureau in A'dam en daar houd ik me vooral bezig met onderwerpen die hoop ik, belangrijk zullen zijn voor de toekomst van de cliëntenbeweging in de ggz. Ik richt me in mijn werk vooral op onderwerpen als ervaringskennis, ervaringsdeskundigheid, ervaringswerkers, vraagsturing, en ik probeer een instrumentarium te ontwikkelen waarmee de fricties of zo u wilt botsingen in de zorg tussen vraag en aanbod, geanalyseerd kunnen worden. In de keuze voor deze onderwerpen gaat een visie schuil op wat er in deze beweging toe doet en wat niet. U zult mij dan ook niet gauw enthousiast horen praten over zaken als participatie of medezeggenschap of over klachten, WMCZ of BOPZ of eigen bijdragen. In dat soort onderwerpen zie ik niet zo veel muziek maar daarover straks meer. Van belang is verder nog te vermelden dat ik een haat-liefde verhouding heb met deze beweging. Aan de ene kant ben ik vol bewondering en trots als ik zie wat er allemaal uit de grond wordt gestampt en aan de andere kant zou ik er niets mee te maken willen hebben als weer eens

een zinloos conflict wordt uitgevochten, terrein wordt betwist dat van niemand is en als ik weer eens een opgepompt ego zie rondlopen met zwakke benen. Een haat-liefde verhouding en dat zult u in mijn bijdrage horen doorklinken.

In de eerste plaats is het vandaag feest, het basisberaad bestaat 25 jaar. Zeker reden voor een feestje, maar ook reden voor een kritische terug- en vooruitblik. Waar staan we nu, wat lukt er wel en wat niet en hoe moeten we verder?

Laten we beginnen met het feest.

Het basisberaad bestaat 25 jaar en dat is een dikke felicitatie waard. Het basisberaad heeft zich in het Rotterdamse een plaats verworven die niet meer weg te denken is en staat midden in deze stad en midden in deze regio. Een actieve, vitale club, veelvorming en veelkleurig. Een club die met gevarieerde diensten en producten dicht op de huid zit van wat de Rotterdamse bevolking nodig heeft. En een club die meer dan eens een trend heeft gezet, de straatadvocaten komen hier vandaan! Ieder verstandig mens zal dan ook zeggen ga vooral zo door. Maar mag ik de zilveren jubilaris dan wel enkele overwegingen meegeven. Overwegingen die ik baseer op wat ik om me heen zie in de cliëntenbeweging.

De cliëntenbeweging in het algemeen heeft de laatste jaren een hoge vlucht genomen, althans in omvang en verschijningsvorm. Er zijn op dit moment wel 150 cliëntgestuurde initiatieven in het land en het worden er elke dag meer, er is een groot aantal regionale beraden of platforms, er werken inmiddels honderden ervaringswerkers in de ggz en er